

<http://doi.org/10.31861/pytlit2025.112.197>

УДК 821.161.2-1Шев.09:[004.738.5:82-1.09

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В СУЧАСНІЙ МЕРЕЖЕВІЙ ПОЕЗІЇ

Алла Сажина

orcid.org/0000-0002-9062-2860

a.sazhyna@chnu.edu.ua

Кандидатка філологічних наук, доцентка

Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Вул. Коцюбинського, 2, 58002, м. Чернівці, Україна

Анотація. Здійснено комплексний аналіз стратегій переосмислення творчої спадщини Тараса Шевченка в контексті сучасної мережевої поезії, зокрема у жанрах мікропоезії («пиріжкової» лірики), візуальної та відеопоезії. Робота ґрунтується на дослідженні концепту «культурної алотропії» (О. Червінська), який пояснює здатність класичного канону зберігати свою внутрішню стійку «формулу», адаптуючись до різноманітних цифрових «станів». Детально розглянуто інтертекстуальні стратегії десакралізації та гумористичного перекодування шевченківських образів у таких жанрах мікролірики, як «пиріжки» та «порошки», де через іронію, сатиру та мовну гру класика стає релевантною для сучасної повсякденності. Особливу увагу приділено функціонуванню штучного інтелекту (ШІ) як інструменту ре-креації та медіатора у процесі трансформації літератури. На прикладі проєкту «В віршах» доведено, що ШІ виступає посередником, який здійснює медійну транспозицію вербального тексту у візуально-аудіальні формати для платформ TikTok та YouTube. Такий підхід сприяє популяризації канону, перетворюючи «читання з примусу» на актуальний процес формування культурної обізнаності молоді. Досліджено синтез поезії та образотворчого мистецтва у «каліграфічній петриківці» (М. Саркісян), що демонструє тяглість національного художнього коду через поєднання тексту з народною традицією. Поряд із позитивними аспектами виокремлено ризики цифрового середовища, зокрема феномен фейк-поезії. Проаналізовано механізми маніпулятивного використання імені

Шевченка для поширення псевдопатріотичних віршів, що призводить до вульгаризації та спрощення класики. Висновується, що цифрова поезія є динамічним інструментом адаптації літератури до візуальної культури, проте вимагає від реципієнтів підвищення рівня культурної грамотності, оскільки несе ризики спрощення та маніпуляції.

Ключові слова: Тарас Шевченко; мережева поезія; мікропоезія; візуальна поезія; відеопоезія; штучний інтелект; інтертекстуальність / інтермедіальність; фейк-поезія.

В умовах домінування візуальних медіа та стрімкої цифровізації традиційні форми існування літератури вимагають кардинального переосмислення. Сучасний літературний процес активно виходить за межі друкованого тексту, шукаючи нові канали комунікації з реципієнтом. У цьому контексті переосмислення творчої спадщини Тараса Шевченка – однієї з найсакральніших постатей українського літературного канону – набуває особливого значення. Актуальність дослідження полягає в необхідності теоретичного осмислення того, як національний літературний канон інтегрується в цифрові форми, зокрема в мережеву поезію.

Мета цієї розвідки – всебічний аналіз механізмів, стратегій і функцій, які використовуються для ре-креації та переосмислення поезії Т. Шевченка в різних жанрових різновидах сучасної мережевої поетичної творчості.

Мережева література активно переосмислює Шевченкову спадщину в жанрових різновидах т. зв. піріжкової лірики (мережевої мікропоезії). Мережева мікропоезія характеризується короткими, дотепними віршами без розділових знаків та великих літер, які на перший погляд можуть здаватися спрощеними, але при глибшому прочитанні розкривають сенс, тонку іронію та нетрадиційний погляд на життя (див.: *Про мікропоезію*). Жанр зародився на початку 2000-х років переважно в російськомовному сегменті інтернету. Проте українські автори та читачі активно його адаптували та розвинули, надавши нового національного колориту. Процес культурної апропріації та адаптації, коли жанр, що виник в іншому лінгвістичному й культурному контексті, насичується виразними українськими рисами, свідчить про свідоме прагнення творців локалізувати та націоналізувати цифрові літературні форми.

Сьогодні в мережі активно функціонують такі українські проєкти: Facebook-спільноти «Мікропоезія»¹, «Віршики-пиріжки»², Телеграм-канал «Віршики-пиріжки»³, сайт «Торбинка з віршами»⁴.

Мережева мікропоезія включає кілька окремих жанрових різновидів, окрім власне «пиріжків»: «порошки», «експромти» (або «пів пирога»), «депресяшки», «дві дев'ятки», «артишоки», «журбинки» та «безримки». Кожен із цих різновидів має свої унікальні формальні та змістові особливості, що робить мережеву мікропоезію багатогранним і динамічним явищем. Формальні канони мережевої мікропоезії спонукають авторів до творчих пошуків у певних рамках, що приводить до унікальної мовної гри та концентрованого змісту:

Окрім спеціального формату, для мережевої мікропоезії характерний особливий настрій (для кожного жанру свій), дотепність, небанальний сюжет, дуже часто – несподівана розв'язка. Але найголовніше: ці віршики мають чіпляти щось в душі. Це найважливіша ознака хорошого віршика, чи то пиріжок, порошок, журбинка або що (*Про мікропоезію*).

Необхідні ознаки вдалого «пиріжка» визначаються за аналогією до однойменного кулінарного виробу – це «свіжість» (актуальність, цікавість, яскравість) та «соковитість, смак» (оригінальність, несподіваний сенс та задоволення від споживання твору) (Станіславська 2013).

Тематичний діапазон мережевої мікропоезії максимально широкий, подібно до класичної лірики, охоплюючи пейзажну, інтимну, громадянську, філософську тематику. Однак традиційні теми зазвичай подаються в гумористичному або іронічному ключі. «Пиріжки» та споріднені форми прагнуть звеселити, здивувати, спонукати до роздумів та принести задоволення.

Багатим джерелом для мікропоезії є мистецтво та література: художники, актори, письменники, літературні персонажі, художні образи та самі твори мистецтва. Процес сприйняття таких віршів

¹ <https://www.facebook.com/share/g/16QPqRiXxK/>

² <https://www.facebook.com/share/g/16wUtDQydY/>

³ <https://t.me/pirishki>

⁴ <https://www.torbynka-virshiv.in.ua/>

передбачає розпізнавання та декодування претексту, що вимагає максимально активної рецепції твору. Це перетворює реципієнта на активного читача і нерідко – на автора нових текстів. Адаптація класичної спадщини у новітні жанрові різновиди, як-от мережева мікропоезія, свідчить про унікальну здатність канонічного тексту до формальної мінливості. Нові цифрові форми, попри радикальну зміну зовнішніх ознак (відсутність розділових знаків, сленг, гумор), зберігають внутрішню «формулу» класичного тексту. Розглядане явище можна осмислити через концепт *культурної алотронії*, який, за О. Червінською, являє собою «мінливість форми при збереженні її внутрішньої “формули”» (Червінська 2015: с. 239–260). Таке розуміння підтверджує, що шевченківський канон функціонує як стійка «формула», здатна проявлятися в різноманітних цифрових «станах» (мікропоезія, відеопоезія та ін.)

Продемонструємо, наприклад, перекодування постаті Тараса Шевченка та його творчого спадку в різних жанрових різновидах української мікропоезії:

садок вишневий коло хати
але нікому не кажи
бо як почує забудовник
то буде тут новий же ка
© Микола Дзюдзя muzz Т. Шевченко⁵.

Цей «пиріжок» безпосередньо цитує перший рядок однієї з найвідоміших поезій Кобзаря. Тут відбувається різкий контраст між ідилічним образом Шевченка та сучасною реальністю забудовників: класичний образ спокою та гармонії безжально руйнується загрозою комерційного будівництва, що створює гострий сатиричний ефект, висміюючи безцеремонність сучасної урбанізації та її здатність нищити навіть найсакральніші національні символи.

мені тринадцятий минає
пасу ягнята за селом
чи стати кобзарем великим
а влом
© Gorodskaya_Laska muzz Т. Шевченко.

⁵ Тут і далі приклади мікропоезії з телеграм-каналу «Віршики-пиріжки» (<https://t.me/pirishki>).

У «порошку» наявне відсилання до автобіографічного вірша Тараса Шевченка «Мені тринадцятий минало», де ліричний герой, юний Тарас, усвідомлює свою трагічну долю. Класичний мотив долі, вибору та високого призначення кобзаря (символ українського поета-пророка) зводиться до сучасної, підліткової байдужості – «а влом» (слово з сучасного сленгу, що означає «ліньки», «не хочеться»). Таке приземлення високої теми створює комічний ефект, висміюючи, можливо, сучасну апатію або просто граючи на контрасті між величним пафосом класичної поезії та реаліями сучасної повсякденності.

Мікровірші можна розглядати як ще один приклад того, як фатичний мовленнєвий жанр (тобто спілкування заради самого спілкування, встановлення контакту) стає інституціоналізованим, тобто набуває певної форми та визнання. По суті, це вправління в дотепності, жартах, «стьобі» чи «приколах». Саме тому невід’ємними ознаками «пиріжкової» поезії є пародія, гумор (включно з чорним), іронія, сатира, які постають втіленням постмодерністської гри, інструментом десакралізації класики. Однак існують і мікровірші, де провідний мотив набуває філософського осмислення, а самі тексти передають настрої меланхолії, ліризму тощо:

пасуться наче ті ягнята
на небі в моринцях зірки
а їх малий Тарас годує
з руки
© Муля і muzzi.

Наступний «порошок» можна віднести до патріотичної лірики, оскільки в ньому через шевченківські наративи відображена любов до України, віра в перемогу та світле майбуття:

розбитий ворог коло хати
одразу вишні ожили
гудуть хрущі пасем ягнята
живі
© E.N. muzz T. Г Шевченко.

Вставка «tuzz» (від «муза») у авторському підписі означає, що це вірш-відповідь, на який автора надихнув певний першотвір. Бачимо, що мережева поезія існує не як окремі твори, а як цілісний гіпертекст, в якому активізується міжтекстова взаємодія.

Отже, взаємодія «пиріжкової» лірики з класичною спадщиною відбувається переважно через інтертекстуальні стратегії та постмодерністські прийоми. Гумор та іронія слугують потужними інструментами для десакралізації та нового прочитання усталених образів, роблячи класику більш доступною й релевантною для сучасної аудиторії. Активна роль реципієнта, який є співтворцем смислів, ключова для цього процесу, оскільки саме він розпізнає претексти та інтегрує їх у свій культурний досвід.

Переосмислення творчості Шевченка активно відбувається також у сфері цифрової візуальної (креолізованої) поезії. Одним із сучасних гібридних напрямків є «Каліграфічна петриківка» – авторський стиль Марини Саркісян – художниці, майстрині декоративно-прикладного мистецтва, членкині Національної спілки майстрів народного мистецтва України; спілки дизайнерів України. Мисткиня гармонійно поєднує елементи петриківського розпису з каліграфічним мистецтвом та віршами великих поетів. У межах серії «Заквітчана поезія» зображено портрети майстрів слова та квіти: «Поезія ніби цвіте разом з квітами та оживає на її чарівних малюнках» (Elena Ri 2023). Прикладом такої візуальної ре-креації є твір на основі поезії Тараса Шевченка «Минають дні, минають ночі...». Цей підхід, де візуальне мистецтво взаємодіє зі словесним, демонструє, як класичний текст синтезується з національною художньою мовою та традицією, створюючи багатопланове повідомлення, зразок поезомалярства (термін М. Семенка).

Ці сучасні візуальні форми мають історичні корені⁶. Хоча традиція фігурного вірша була відроджена авангардистами (як-от Гійомом Аполлінером із його «Каліграмами»), сучасні українські автори, зокрема Марина Саркісян, використовують її для поєднання класичної літератури та національного візуального коду.

⁶ Див., наприклад, дослідження української візуальної поезії, її історії та теорії у статті І. Лучука «Українська візуальна поезія» (Лучук 2012).

Досліджуючи явище візуальної поезії, Н. Гаврилюк слушно окреслює сучасні тенденції:

Візуальність у поезії прямує від статичної до кінетичної, тобто від власне візуальної поезії, зафіксованої на папері, до візуальності в контексті нових технологій, внаслідок чого змінюється природа візуальності і поетичності, як і сприйняття нового типу візуальності. Одним із напрямків подібної трансформації стає відеопоезія (Гаврилюк 2018: с. 158).

Яскравим прикладом взаємодії класичної спадщини та цифрових медіа став проєкт «В віршах», що функціонує на платформах YouTube⁷ та TikTok⁸, де класична поезія отримує «друге життя» через інтеграцію з технологіями штучного інтелекту. Сучасна дискусія щодо ролі штучного інтелекту в літературі багатогранна. З одного боку, ШІ розглядається як потужний інструмент, здатний значно прискорити й автоматизувати творчий процес: від генерації ідей і написання чорнових текстів до їхнього редагування та адаптації під різні формати (Intelligence Artificial 2024). Олександр Краковецький, український експерт у сфері технологій, у книзі «ChatGPT, DALL·E, Midjourney: Як генеративний штучний інтелект змінює світ» (Краковецький 2024) описує власний досвід роботи з ШІ, здійснює аналіз реальних кейсів, презентує практики українських та міжнародних креативників. Тестуючи інструменти на кшталт ChatGPT, DALL·E і Midjourney, автор показує, як вони можуть слугувати митцям.

Краковецький пояснює, що ШІ інтегрується в творчу роботу як помічник, який прискорює процеси та відкриває нові можливості. Наприклад, він описує, як дизайнери можуть використовувати Midjourney для швидкого створення концепт-артів, а письменники – застосовувати ChatGPT для генерації ідей чи чернеток. Автор наголошує, що ШІ не замінює творчу інтуїцію, а звільняє час для більш концептуальної роботи (Нечипоренко 2025).

⁷ youtube.com/@vvirshah

⁸ tiktok.com/@v_virshah

Маркус де Сейтуа, професор математики та популяризатор науки, у книзі «Код творчості: Як штучний інтелект вчиться писати, малювати, думати» (Сейтуа 2023)

переконує, що ШІ інтегрується в творчу роботу як інструмент, який розширює межі людської уяви. Він описує, як алгоритми, навчені на величезних масивах даних, можуть генерувати музику чи поезію, але підкреслює, що справжня цінність цих творів з'являється, коли митець додає власне бачення. <...> Автор застерігає, що ШІ не має людської емоційності, тож його роль – допомагати, а не домінувати (Нечипоренко 2025).

Як бачимо, дослідники одностайно наголошують на принципових обмеженнях ШІ як «автора»: йому бракує емоцій, емпатії, особистого життєвого досвіду, а також глибокого розуміння культурного та історичного контексту, іншими словами: «“Літературний світ змінюється. Але, схоже, не так швидко, щоб ШІ став новим Шевченком”, – підсумовує моя чатиня GPT» (Паладійчук 2025). Отже, більшість схиляється до того, що ШІ є радше «помічником» або «співавтором», ніж повноцінним творцем. Питання авторського права також залишається відкритим.

Проект «В віршах» пропонує унікальний погляд на цю проблему. Він не ставить перед собою завдання створення принципово нових поетичних текстів за допомогою ШІ. Навпаки, як зазначається в описах самих відео, контент «створено за допомогою ШІ (штучного інтелекту) на основі використання фото та вірша» класичних українських поетів, таких як Тарас Шевченко, Володимир Сосюра, Іван Франко, Василь Стус та багато інших. У цьому контексті штучний інтелект виступає не як творець, а як медіатор, що «перекладає» класичний вербальний твір у мультимедійний формат.

Це змінює парадигму сприйняття ролі технології в літературному процесі. Цінність проекту полягає не в генерації, а в ре-креації та медіації. ШІ функціонує як інструмент медійної транспозиції (за класифікацією І. Раєвського) (див. Просалова 2015), що дозволяє зберегти оригінальний зміст і структуру тексту, але подати його в новій, сучасній, візуально-аудіальній формі, адаптованій для цифрових платформ. Такий підхід перетворює ШІ

на своєрідного куратора, що обирає твори з канону, а потім за допомогою інших інструментів (таких як Suno, Adobe Firefly тощо) «оживляє» їх, використовуючи зображення та текстові запити для створення анімованого відеоряду та аудіодоріжки. Отже, проєкт «В віршах» використовує ШІ для популяризації української творчості, що є його заявленою метою і прикладом успішної ШІ-керованої адаптації класики до реалій сучасного медіапростору. Прикметно, що відеопоезія (і як жанр, і як форма інноваційної роботи) визнається потужним засобом популяризації творчості класика (Гаврилова 2014)

Творчість Шевченка у проєкті представлена в низці медіа-поезій: «Зоре моя вечірняя», «Реве та стогне Дніпр широкий...», «Мені тринадцятий минало», «Минають дні, минають ночі» (кілька версій, серед яких, зокрема, є і англомовна), «І мертвим, і живим...», «Доля», «І золотої й дорогої», «Тече вода з-під явора...», «Якби зустрілися ми знову», «За сонцем хмаронька пливе», «Думи мої», «Заповіт», «Садок вишневий коло хати», «Сонце гріє, вітер віє», «Зацвіла в долині». Ці новотвори – яскравий приклад інтермедіальної комбінації, де вербальний (поетичний текст), аудіальний (голос, музика) та візуальний (анімація, портрет) елементи існують одночасно, взаємодіючи й посилюючи одне одного. Взаємодія цих елементів є ключовою для формування цілісного художнього досвіду, що вже активно підкреслюється дослідниками відеопоезії:

Відеопоезія апелює і до пам'яті реципієнта, по суті, перегляд відеопоезії поєднує два процеси сприйняття – актуалізація асоціацій (вербальних і невербальних) у пам'яті реципієнта й естетичні переживання сприйняття твору туті зараз. На перетину цих двох емоцій виникає потужний емоційний та естетичний ефект сприйняття художнього твору, у якому реципієнт відчує себе співтворцем (Романенко 2022: с. 62).

Інтертекстуальність, що передбачає апеляцію до обізнаності читача з кодами інших епох, культур, літератур, творів, реалізується тут у загальній стратегії проєкту: уся діяльність каналу є однією великою інтертекстуальною грою з національним каноном, що переосмислює його в новому медіаконтексті. Цей підхід приводить

до цікавої зміни функції інтертекстуальності. Традиційно, ця стратегія винагороджує інтелектуального читача, який уже має знання. Однак для молодшої аудиторії соціальних мереж, яка ще не ознайомилась з українською поезією, імена Тичини, Рильського чи Стуса можуть бути лише абстракціями. Тож проєкт «В віршах» функціонує як первинний освітній інструмент. Замість пасивного естетичного задоволення від впізнавання, аудиторія отримує активний процес формування культурної обізнаності. У такий спосіб проєкт стає мостом між класикою та новою аудиторією, що ще не сформувала свій «горизонт очікування» щодо цих текстів, роблячи імена та твори доступними й привабливими через візуальний і аудіальний код.

Проєкт «В віршах» має справу з аудиторією, чий «горизонт очікування» сформований короткими, візуально домінуючими форматами соціальних медіа. Аналіз коментарів під відео свідчить про позитивну рецепцію та емоційний відгук, виражений такими фразами, як «Вічний, неперевершений Тарас Шевченко! Дякую за чудову сучасну версію і дуже гарне виконання! Слава героям України! Слава талантам України!» або «Це шедевр! Просто задоволення слухати» та ін. Це підкреслює, що проєкт ефективно досягає своєї мети – залучення аудиторії та перетворення «нудного читання віршів з примусу» на усвідомлену внутрішню потребу.

Тоді як деякі дослідження виявляють занепокоєння тим, що читачі не можуть відрізнити вірші, написані ШІ, від людських, сприймаючи це як загрозу для людської творчості, «В віршах» не приховує, а відкрито декларує використання ШІ у створенні контенту. Коментарі, такі як «Це штучний інтелект», свідчать, що аудиторія усвідомлює технологічне походження матеріалу. Ця відкритість не відштовхує, а навпаки, є частиною привабливості проєкту.

Вищезазначене означає, що сприйняття аналізованого контенту – не пасивне споживання, а усвідомлена взаємодія з гібридним твором. Оцінюється не лише текст, а й спосіб його подачі, що включає технологічний фактор. Замість того, щоб відчувати себе «обдуреними», глядачі стають учасниками цікавого експерименту, де технологія служить не заміною, а доповненням мистецтва. Рецептивний потенціал проєкту полягає в тому, що він розширює аудиторію класичної поезії, залучаючи молодь, яка

є цільовою аудиторією для таких платформ, як TikTok. З іншого боку, існує певний ризик. Як застерігають дослідники, в руках «недолугих аматорів» відеопоезія може перетворитися на низькопробний продукт-кліп, позбавлений ідейної глибини та духовної складової високопоетичного слова.

Отже, проєкт «В віршах» та подібні ініціативи сигналізують про незворотні зміни в літературному процесі, де література дедалі більше набуває рис цифрової, синкретичної та динамічної форми, що існує в постійній взаємодії з іншими медіа. Вони можуть стати каталізатором для формування нових читацьких практик, що не замінять традиційне читання, а стануть його доповненням, первинним етапом знайомства з текстом або іншим досвідом перепрочитання.

Однак цифрове переосмислення класики не завжди демонструє позитивну рецепцію до гібридних, технологічно-асистованих форм мистецтва. Демократизація літературного виробництва в мережі призводить до появи фейк-поезії. Напередодні важливих дат, пов'язаних із Шевченком, у соціальних мережах вірусяться псевдовірші, які свідомо та маніпулятивно приписуються Кобзареві. Серед них, наприклад, такий текст:

Коли ж тебе, Україно,
Вже Господь почує.
Бідняк плаче, багач скаче,
А влада грабує.
Будний люд синів убитих
На війні ховає,
Багач ситий і пихатий
Весілля справляє.
В кабінетах обкрадають,
І горя не чують.
Бідним війна, а багаті –
Маєтки купують.
Нема миру, нема правди,
Нема волі й долі,
Бо чужії отамани
Сидять на престолі⁹.

⁹ https://www.tiktok.com/@_xalk_/video/7290838137855675653

Справжній автор цього поетичного тексту – невідомий, однак те, що поезія супроводжується зображенням із портретом Тараса Шевченка, сприяє формуванню у реципієнта помилкового означення авторства (це засвідчують і численні коментарі, на кшталт: «як у воду дивився», «які правдиві слова» тощо). Інколи такі тексти поширюються з підписом «Соломія Українець», а, як відомо,

«Соломія Українець» – це спільнота, яка збирає «вподобайки», розміщуючи гарні патріотичні картинки, українські пейзажі, дописи про героїв, поезії. А поміж цієї «краси» просуває дезінформацію, антисемітизм, настрої про «все пропало», «третій майдан» і «відстрілювання бариг» (Середа 2018).

Як справедливо відзначає і Уляна Стеців-Тимчук,

...це проблема, бо виглядає, що досить велика частина людей не знає творчості українського генія та ловиться на гачок маніпуляторів. Здається, а що поганого у цих віршах, у них же «правда». Тут дискутувати можна багато, але істина одна: написав вірш, підпиши своїм іменем, а не клей туди портрет Шевченка і його святе ім'я, задля лайків чи просування настрою зради (Стеців-Тимчук 2024).

Як бачимо, фейк-поезія є формою епігонства, яке применшує та вульгаризує класику, трансформуючись у мережі у фейк.

Отже, переосмислення поезії Тараса Шевченка в сучасній мережевій поетичній творчості відбувається на перетині технологій, інтертекстуальності та візуального синкретизму. У мережевій мікропоезії класична спадщина піддається десакралізації через гумор, іронію та сатиру, що є постмодерністською грою, яка робить твори Шевченка доступними та релевантними для сучасної повсякденності. Візуальні гібридні форми (наприклад, «Каліграфічна петриківка») поєднують текст класика з національним художнім кодом, підкреслюючи культурну неперервність. У відеопоезії (проект «В віршах») ІІІ діє як медіатор для ре-креації класичних вербальних текстів у новому синкретичному жанрі, що слугує освітнім інструментом для популяризації канону та перепрочитання класики. Цифрове середовище несе також ризик фальсифікації та маніпуляції через поширення фейк-поезії, що вимагає підвищення

культурної грамотності аудиторії для розпізнавання автентичного тексту. В цілому, мережеві форми поезії є динамічною формою, що дозволяє літературі адаптуватися до візуальної культури, розширюючи її вплив, але вимагає від дослідників постійного моніторингу нових форм взаємодії класики та технологій.

- Гаврилова, О. (2014). Відеопоезія як засіб популяризації творчості Т. Г. Шевченка. *Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект*. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 4 червня 2014 р., м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, с. 13–16.
- Гаврилюк, Н. (2018). Відеопоезія як інтермедіальність: теорія і практика. В: Гундорова, Т. і Сиваченко, Г. (ред.). *Література на полі медій*. Зб. наук. праць відділу теорії літератури та компаративістики. Київ : Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, с. 144–182.
- Краковецький, О. (2024). *ChatGPT, DALL·E, Midjourney: Як генеративний штучний інтелект змінює світ*. Київ : ArtHuss, 190 с.
- Лучук, І. (2012). Українська візуальна поезія. *Studia Methodologica*, № 34, с. 120–126.
- Нечипоренко, А. (2025). Штучний інтелект та креативність: книги, що надихають на творчу гармонію. *Блог видавництва ArtHuss*, 5 травня. URL: <https://www.arthuss.com.ua/books-blog/shtuchnyy-intelekt-ta-kreatyvnist-knyhy-shcho-nadykhayut-na-tvorchu-harmoniyu> (дата звернення: 25.10.2025).
- Паладійчук, Л. (2025). Вірш, написаний штучним інтелектом, увійшов у фінал конкурсу LitSlamU. *Накипіло*, 19 квітня. URL: <https://nakypilo.ua/novyny/virsh-napysanyi-shtuchnym-intelektom-uviishov-u-final-konkursu-litslamu/> (дата звернення: 25.10.2025).
- Про мікропоезію. *Торбинка з віршами*. URL: <https://www.torbynka-virshiv.in.ua/about> (дата звернення: 25.10.2025).
- Просалова, В. (2015). *Інтермедіальні аспекти новітньої української літератури*. Донецьк; Вінниця : ДонНУ, 154 с.
- Романенко, О. (2022). Українська відеопоезія як естетичний феномен сучасного літературного процесу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*, № 1 (31), с. 61–65. <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.31.12>
- Сейтґа, М. де (2023). *Код творчості: Як штучний інтелект вчиться писати, малювати, думати*. Пер. з англ. К. Жуковської, Т. Турчин. Київ : ArtHuss, 320 с.
- Середа, Г. (2018). «Фейсбучна брехня» як зброя. *Опора*, 4 грудня. URL: <https://opora.ua.org/vybyory/45760-feisbuchna-brekhnia-iaak-zbroia-15509> (дата звернення: 25.10.2025).

- Станіславська, К. (2013). Художні особливості «пиріжкової поезії» як малої літературної форми в Інтернеті. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*, № 31, с. 247–261.
- Стеців-Тимчук, У. (2024). Напередодні 210-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка... *Facebook*, 5 березня. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1ARnZSgmKE/> (дата звернення: 25.10.2025).
- Червінська, О. (2015). *Аргументи форми*. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 384 с.
- Elena Ri (2023). Вірші в обіймах квітів. *Facebook*, 21 березня. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1A7y36nxEV/> (дата звернення: 25.10.2025).
- Intelligence Artificial (2024). Революція в поезії з появою та розвитком штучного інтелекту. *ІТС.ua*, 2 жовтня. URL: <https://itc.ua/ua/blogs/revolyutsiya-v-poeziyi-z-poyavoyu-ta-rozvytkom-shtuchnogo-intelektu/> (дата звернення: 25.10.2025).

REINTERPRETING THE CREATIVE LEGACY OF TARAS SHEVCHENKO IN CONTEMPORARY NETWORK POETRY

Alla Sazhyna

orcid.org/0000-0002-9062-2860

a.sazhyna@chnu.edu.ua

Department of World Literature and Theory of Literature

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

2 Kotsiubynsky St., 58002, Chernivtsi, Ukraine

Abstract. The article carries out a comprehensive analysis of strategies for reinterpreting Taras Shevchenko's creative legacy in terms of contemporary network poetry, particularly in the genres of micropoetry ("pyrizhky" poetry), visual poetry, and video poetry. It relies on the study of the concept of "cultural allotropy" (O. Chervinska), which explains the ability of the classical canon to preserve its internal stable "formula" while adapting to various digital "states". The article also takes a detailed look at the intertextual strategies of desacralisation and humorous recoding of Shevchenko's images in microlyric genres such as "pyrizhky" and "poroshky," where irony, satire, and wordplay make the classic relevant to modern everyday life. Particular attention is paid to the functioning of artificial intelligence (AI) as a tool for recreation and a mediator in the process of literary transformation. The example of the project "In Verse" proves that AI acts as an intermediary that transposes verbal text into visual and audio formats for the TikTok and YouTube platforms. This approach contributes to the popularisation of the canon, transforming "compulsory reading" into a relevant process of shaping the cultural awareness of young people. In addition, the article studies the synthesis

of poetry and visual art in “calligraphic Petrykivka” (M. Sarkisyan), demonstrating the continuity of the national artistic code through the combination of text with folk tradition. Along with the positive aspects, the research highlights the risks of the digital environment, in particular the phenomenon of fake poetry, analyzing the mechanisms of manipulative use of Shevchenko’s name to spread pseudo-patriotic poems, which leads to vulgarisation and simplification of the classics. It is concluded that digital poetry is a dynamic tool for adapting literature to visual culture, but it requires recipients to increase their level of cultural literacy, as it carries risks of simplification and manipulation.

Keywords: Taras Shevchenko; network poetry; micropoetry; visual poetry; video poetry; artificial intelligence; intertextuality / intermediality; fake poetry.

References

- Havrylova, O. (2014). Videopoeziia iak zasib populiaryzatsii tvorchosti T. H. Shevchenka [Video poetry as a means of promoting Taras Shevchenko’s works]. In: *Ukrainoznavchyi vymir u suchasniï nautsi: humanitarnyi aspekt*. Mykolaiv : MNAU, pp. 3–16. (in Ukrainian).
- Havryliuk, N. (2018). Videopoeziia iak intermedial’nist’: teoriia i praktyka [Video poetry as intermediality: theory and practice]. In: *Literatura na poli medii*. Kyiv : Instytut literatury im. T. H. Shevchenka, pp. 144–183. (in Ukrainian).
- Krakovetsky, O. (2024). *ChatGPT, DALL•E, Midjourney: Iak heneratyvnyi shtuchnyi intelekt zminiue svit* [ChatGPT, DALL•E, Midjourney: how generative artificial intelligence is changing the world]. Kyiv : ArtHuss, 190 p. (in Ukrainian).
- Luchuk, I. (2012). Ukraïns’ka vizual’na poeziia [Ukrainian visual poetry]. *Studia Methodologica*, no. 34, pp. 120–126. (in Ukrainian).
- Nechyporenko, A. (2025). Shtuchnyi intelekt ta kreatyvnist’: knyhy, shcho nadykhaiut’ na tvorchu harmoniiu [Artificial intelligence and creativity: books that inspire creative harmony]. *Bloh vydavnytstva ArtHuss*, May 8. (in Ukrainian). URL: <https://www.arthuss.com.ua/books-blog/shtuchnyi-intelekt-ta-kreatyvnist-knyhy-shcho-nadykhaiut-na-tvorchu-harmoniyu> (accessed: 25.10.2025).
- Paladiichuk, L. (2025). Virsh, napysanyi shtuchnym intelektom, uviishov u final konkursu LitSlamU [A poem written by artificial intelligence has reached the final of the LitSlam contest]. *Nakypilo*, April 19. (in Ukrainian). URL: <https://nakypilo.ua/novyny/virsh-napysanyi-shtuchnym-intelektom-uviishov-u-final-konkursu-litslamu/> (accessed: 25.10.2025).
- Pro mikropoeziiu [On micropoetry]. *Torbyinka z virshamy*. (in Ukrainian). URL: <https://www.torbyinka-virshiv.in.ua/about> (accessed: 25.10.2025).
- Prosalova, V. (2015). *Intermedial’ni aspekty novitn’oi Ukraïns’koi literatury* [Intermedial aspects of contemporary Ukrainian literature]. Donetsk; Vinnytsia : DonNU, 154 p. (in Ukrainian).

- Romanenko, O. (2022). Ukraïns'ka videopoeziia iak estetychnyi fenomen suchasnoho literaturnoho protsesu [Ukrainian video poetry as an aesthetic phenomenon of the contemporary literary process]. *Visnyk Kyïvs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Literaturoznavstvo. Movoznavstvo. Fol'klorystyka*, no. 1 (31), pp. 61–65. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.31.12>
- Sautoy, M. (2023). Kod tvorchosti: Iak shtuchnyi intelekt vchytsia pysaty, maliuvaty, dumaty [The Creativity Code: How AI is Learning to Write, Paint and Think]. Translated from the English by K. Zhukovska. Kyiv : ArtHuss, 320 p. (in Ukrainian).
- Sereda, H. (2018). “Feisbuchna brekhnia” iak zbroia [“Facebook lies” as a weapon]. In: *Opora*, December 4. (in Ukrainian). URL: <https://oporaua.org/vybory/45760-feisbuchna-brehnia-iak-zbroia-15509> (accessed: 25.10.2025).
- Stanislavska, K. (2013). Khudozhni osoblyvosti “pyrizhkovoi poezii” iak maloï literaturnoi formy v Interneti [Artistic peculiarities of “pyrizhky poetry” as a minor literary form on the Internet]. *Aktual'ni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhn'oi kul'tury*, no. 31, pp. 247–261. (in Ukrainian).
- Stetsiv-Tymchuk, U. (2024). Naperedodni 210-ï richnytsi vid dnia narodzhennia Tarasa SHEvchenka... [On the eve of the 210th anniversary of the birth of Taras Shevchenko...]. *Facebook*, March 5. (in Ukrainian). URL: <https://www.facebook.com/share/p/1ARnZSgmKE/> (accessed: 25.10.2025).
- Chervinska, O. (2015). *Arhumenty formy* [Arguments of the form]. Chernivtsi : Chernivets'kyi nats. un-t, 384 p. (in Ukrainian).
- Elena Ri (2023). Virshi v obiimakh kvitiv [Poems in the embrace of flowers]. *Facebook*, March 21. (in Ukrainian). URL: <https://www.facebook.com/share/p/1A7y36nxEV/> (accessed: 25.10.2025).
- Intelligence Artificial (2024). Revoliutsiia v poezii z poiavoiu ta rozvytkom shtuchnoho intelektu [The revolution in poetry caused by the formation and evolution of artificial intelligence]. *ITC.ua*, October 2. (in Ukrainian). URL: <https://itc.ua/ua/blogs/revolyutsiya-v-poeziyi-z-poyavoyu-ta-rozvytkom-shtuchnogo-intelektu/> (accessed: 25.10.2025).

Suggested citation

Sazhyna, A. (2025). Pereosmyslennia tvorchoï spadshchyny Tarasa SHEvchenka v suchasniï merezhevii poezii [Reinterpreting the Creative Legacy of Taras Shevchenko in Contemporary Network Poetry]. *Pitannâ literaturoznavstva*, no. 112, pp. 191–212. (in Ukrainian). <http://doi.org/10.31861/pytlit2025.112.197>

Стаття надійшла до редакції 30.10.2025 р.

Стаття прийнята до друку 15.12.2025 р.